

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24 marca 2016 r.

Adam Bodnar

VII.602.111.2015. JZ

**Pan Poseł na Sejm RP
Grzegorz Schreiber
Przewodniczący
Podkomisji stałej
do spraw nowelizacji Kodeksu
wyborczego oraz Kodeksu
postępowania administracyjnego
Sejmu RP**

Pragnę zwrócić uwagę Pana Przewodniczącego na problematykę braku uregulowania w polskim prawie wyborczym **instytucji tzw. krajowych obserwatorów wyborów**. Kwestia ta jest już od dłuższego czasu podnoszona m.in. przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), ekspertów, przedstawicieli doktryny, a także organizacje społeczne.

Warto zauważyć, że obecnie ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 ze zm.) w art. 50 reguluje instytucję międzynarodowych obserwatorów wyborów. W raporcie przedstawiającym wnioski z obserwacji wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, które odbyły się w 2011 roku, Misja Oceny Wyborów (EAM) OBWE zauważyła: „Przepisy dopuszczające międzynarodowych obserwatorów zostały wprowadzone do Kodeksu wyborczego, częściowo wprowadzając w życie wcześniejszą rekomendację OBWE/ODHIR. [...] Jednak wbrew par. 8 Dokumentu Kopenhaskiego

z 1990 roku nie przewiduje się obserwowania wyborów przez krajowe organizacje pozapartyjne”¹.

W dokumencie sformułowano również rekomendację: „Kodeks wyborczy powinien zapewniać krajowym obserwatorom pozapartyjnym pełny dostęp do wszystkich etapów procesu wyborczego”. Podobne wnioski dotyczące braku uregulowania statusu krajowych obserwatorów zostały podniesione również w raporcie Misji Oceny Wyborów OBWE przeprowadzającej obserwację wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, które odbyły się w 2015 roku. W dokumencie tym powtórzono, że jest to stan niezgodny z par. 8 Dokumentu Kopenhaskiego OBWE z 1990 roku, a **konieczność wprowadzenia regulacji została uznana za jedną z najważniejszych rekomendacji dla Polski**².

Na ważną rolę w procedurze demokratycznych wyborów, jaką odgrywa instytucja obserwatorów wyborów, wskazuje również Kodeks Dobrych Praktyk w Sprawach Wyborczych przyjęty przez Europejską Komisję na rzecz Demokracji przez Prawo. Dokument ten w punkcie II.3.2 określa, że: „zarówno krajowi jak i międzynarodowi obserwatorzy powinni otrzymać najszerzej możliwą sposobność udziału w obserwacji wyborów”³.

Na konieczność podjęcia prac legislacyjnych nad uregulowaniem instytucji obserwatorów krajowych wskazuje doktryna prawa: „Skoro w Kodeksie wyborczym nastąpiła instytucjonalizacja obserwatorów międzynarodowych, to nie powinno być przeszkód, by nastąpiła również instytucjonalizacja krajowych obserwatorów pozapartyjnych. **Nie tylko bowiem partie polityczne uczestniczące w wyborach mają interes w czuwaniu nad ich prawidłowym przebiegiem (mężowie zaufania), ale interes taki mogą mieć również organizacje pozarządowe dążące do doskonalenia procesów wyborczych. Taka instytucjonalizacja byłaby więc zgodna z tendencją do umacniania społeczeństwa obywatelskiego**”⁴. W komentarzu do Kodeksu wyborczego wskazano z kolei, że „[...] Kodeks nie ustanowił instytucji niezależnych obserwatorów wyborów.

¹ *Rzeczpospolita Polska, Wybory parlamentarne 9 października 2011 r. Raport Misji Oceny Wyborów OBWE/ODIHR*, Warszawa 2012.

² *Republic of Poland, Parliamentary Elections 25 October 2015. OSCE/ODIHR Election Assessment Mission Report*, Warsaw 2016.

³ *Code of Good Practice in Electoral Matters, GUIDELINES AND EXPLANATORY REPORT*, Adopted by the Venice Commission at its 52nd session (Venice, 18-19 October 2002).

⁴ J. Jaskiernia, *Kierunki pożądanych zmian polskiego prawa wyborczego w świetle raportów misji obserwacyjnych Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie*, [w:] „Aktualne problemy prawa wyborczego”, B. Banaszak, A. Bisztyga, A. Feja-Paszkiwicz (red.), Zielona Góra 2015, s. 194.

Dlatego w tym zakresie **należy rozważyć interwencję ustawodawcy**⁵. Postulaty te podnoszą również organizacje społeczne i praktycy, biorący udział w procedurze obserwowania wyborów w ramach organizacji międzynarodowych⁶.

W powyższej sprawie Rzecznik zwrócił się już do Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej (pismo z dnia 9 marca 2016 roku, sygn. VII. 602.111.2015.JZ). W swojej odpowiedzi Państwowa Komisja Wyborcza (pismo z dnia 16 marca 2016 roku, sygn. ZPOW-0620-6/16, w załączeniu) wskazała, że „[...] **Państwowa Komisja Wyborcza podziela [...] pogląd na temat konieczności zmiany przepisów prawa wyborczego w zakresie wprowadzenia instytucji niezwiązanych z komitetami wyborczymi obserwatorów krajowych [...] Państwowa Komisja Wyborcza jednocześnie deklaruje udział w pracach parlamentarnych w przypadku zgłoszenia stosownego projektu ustawy**”.

W związku z powyższym, działając w oparciu o art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), uprzejmie proszę Pana Przewodniczącego uwzględnienie wskazanych wyżej uwag i rozważenie dokonania koniecznych zmian w prawie wyborczym. Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o zajętych w tej sprawie stanowisku.

Podpis na oryginale

Załącznik 1.

⁵ K. Czaplicki, B. Dauter, S. J. Jaworki, A. Kisielewicz, F. Rymarz, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 169.

⁶ S. Szyszka, *Obserwatorzy wyborów w polskim prawie i w praktyce międzynarodowej*, Warszawa 2011.